

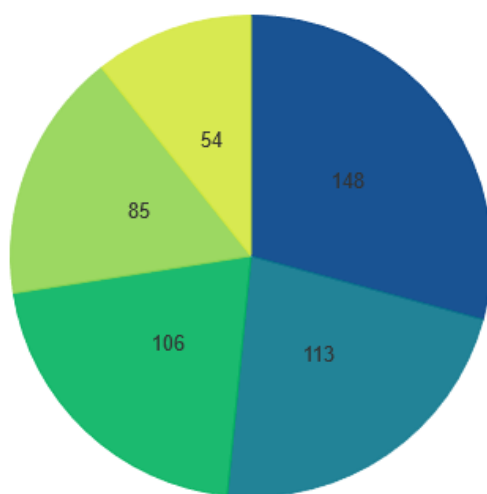
Latvijas tūrisma uzņēmēju aptauja par situāciju tūrismā Latvijas reģionos 2020.gada marta beigās

Saistībā ar Covid-19 vīrusa izplatīšanos un Latvijā noteikto ārkārtas stāvokli, tūrisma nozare kopā ar to saistītām citām nozarēm ir pirmā, kas cietusi. Lai noskaidrotu situāciju un uzņēmēju noskaņojumu, Latvijas reģionālās tūrisma asociācijas sadarbībā ar TICu asociāciju "Lattūrinfor" 2020.gada martā ieplānoja vairākkārtēju uzņēmēju aptauju un jau 2020.gada marta beigās sagatavoja anketu, kuru lūdza aizpildīt Latvijas reģionu uzņēmējus (visos reģionos, kā arī Pierīgā un Jūrmalā, izņemot Rīgu) par to situāciju 2020.gada marta beigās. Nākamā anketēšana ieplānota aprīļa vidū, par situācijas izmaiņām pēc 2 nedēļām, kā arī vēl pēc tam – aprīļa beigās par nākamajām fiksētajām izmaiņām tūrismā Latvijas reģionos.

Ģeogrāfija un respondentu daudzums

Pirmā anketēšana par situāciju un uzņēmēju noskaņojumu Latvijas reģionos veikta no 2020.gada 26.marta līdz 1.aprīlim, kad Latvijas valdība izsludinājusi pirmos atbalsta instrumentus uzņēmēju atbalstam, spēkā vēl ir noteiktās atbalsta nozares (gk. tūrisms, sabiedriskā ēdināšana, izklaides un pasākumu nozares). Aptaujas laikā kopā saņemtas **450 respondentu atbildes**, t.sk. **29% atbilžu ir no Kurzemes** tūrisma reģiona (Kurzemes plānošanas reģions + bijušā Tukuma rajona novadi), **22% no Vidzemes** (Vidzemes plānošanas reģions + bijušo Ogres un Limbažu rajonu novadi + bijušā Rīgas rajona piekrastes novadi), **21% no Latgales**, **17% no Zemgales un Sēlijas** un **11% no Pierīgas** (bijušā Rīgas rajona novadi un Jūrmala). Te gan jāpiebilst, ka 56 respondenti atbildējuši, ka darbojas visā Latvijas teritorijā (gidi, tūrisma aģentūras, pārvaldītāji u.c.), tādēļ saņemto atbilžu skaits uz jautājumu, kurā reģionā uzņēmums darbojas, ir lielāks nekā respondentu skaits.

Reģions, kurā darbojas

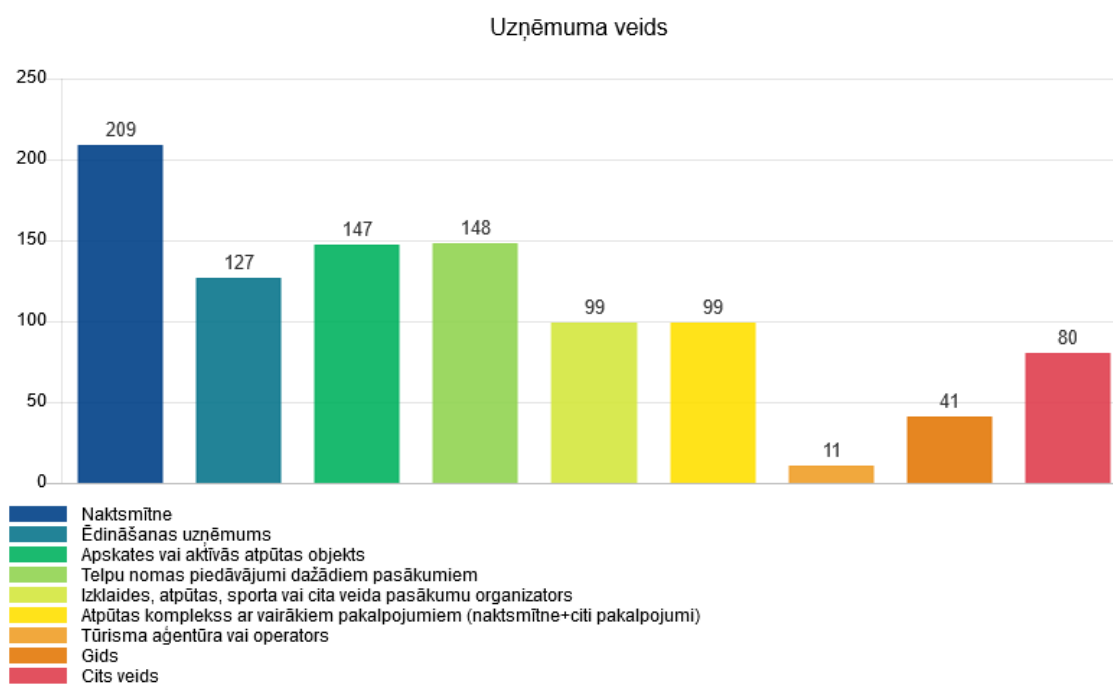

- Kurzeme (arī bijušā Tukuma rajona novadi)
- Vidzeme (arī bijušā Ogres un Limbažu rajona un vidzemes piekrastes novadi)
- Latgale
- Zemgale un Sēlija
- Pierīga (bijušā Rīgas rajona novadi un Jūrmala)

Reģions, kurā darbojas (vairākas atbildes iespējamas)

Kurzeme (arī bijušā Tukuma rajona novadi)	148	29.2%
Vidzeme (arī bijušā Ogres un Limbažu rajona un vidzemes piekrastes novadi)	113	22.3%
Latgale	106	20.9%
Zemgale un Sēlija	85	16.8%
Pierīga (bijušā Rīgas rajona novadi un Jūrmala)	54	10.7%
iesniegto atbilžu summa	506	

Lielāks atbilžu skaits ir arī aptaujas jautājumā, kāds tūrisma uzņēmums ir atbilžu sniedzējs, jo anketā tika piedāvāti atzīmēt vairākus atbilžu variantus, par cik reģionos tūrisma uzņēmumi sniedz vairākus pakalpojumus, kuros tie var vērot, kā mainījies pieprasījums un kāds ir tā kritums. Rezultātā uz aptaujas rezultātiem atbildes snieguši dažādu tūrisma un atpūtas pakalpojumu sniedzēji, pārstāvot dažādas jomas. Aptuveni 70% veido naktsmītnes, ēdināšanas uzņēmumi, atpūtas kompleksi un tūristu piesaistes vietas – apskates vai aktīvās atpūtas objekti. Starp cita veida objektiem – uzņēmējiem atbildes snieguši arī vairāki pasažieru pārvadātāji, suvenīru ražotāji, tūrisma inventāra un auto nomnieki, pasākumu organizatori, foto pakalpojumu sniedzēji, gidi un mazās tūrisma aģentūras.

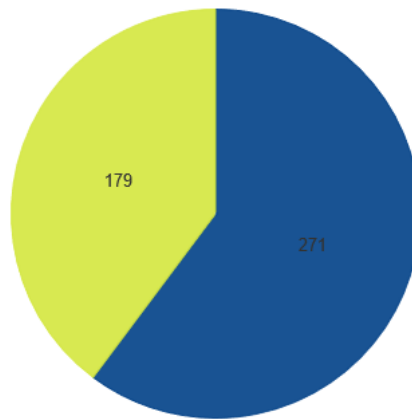
Uzņēmuma veids (vairākas atbildes iespējamas)

Naktsmītne	209	21.7%
Ēdināšanas uzņēmums	127	13.2%
Apskates vai aktīvās atpūtas objekts	147	15.3%
Telpu nomas piedāvājumi dažādiem pasākumiem	148	15.4%
Izklaides, atpūtas, sporta vai cita veida pasākumu organizators	99	10.3%
Atpūtas komplekss ar vairākiem pakalpojumiem (naktsmītne+citi pakalpojumi)	99	10.3%
Tūrisma aģentūra vai operators	11	1.1%
Gids	41	4.3%
Cits veids	80	8.3%
Iesniegto atbilžu summa	961	

Situācija uzņēmumos. Darba turpināšana

Anketēšanas brīdī – laikā, kad jau 2 nedēļas Latvijā bija izziņots ārkārtas stāvoklis, vairāk nekā nedēļu slēgti avio un prāmju reisi tūrismam, tika atcelti publiskie pasākumi, ceļošanas un socializēšanās ierobežojumu dēļ naktsmītnes un tūristu piesaistes vietas saņēma pieteikumus iepriekš veikto rezervāciju atcelšanai, vēl **60 % uzņēmumu turpināja savu darbu, taču 40% uzņēmumu jau bija pārtraukuši vai iesaldējuši savu darbību.**

Vai uzņēmums vēl ir atvērts un darbojas

Jā
Nē

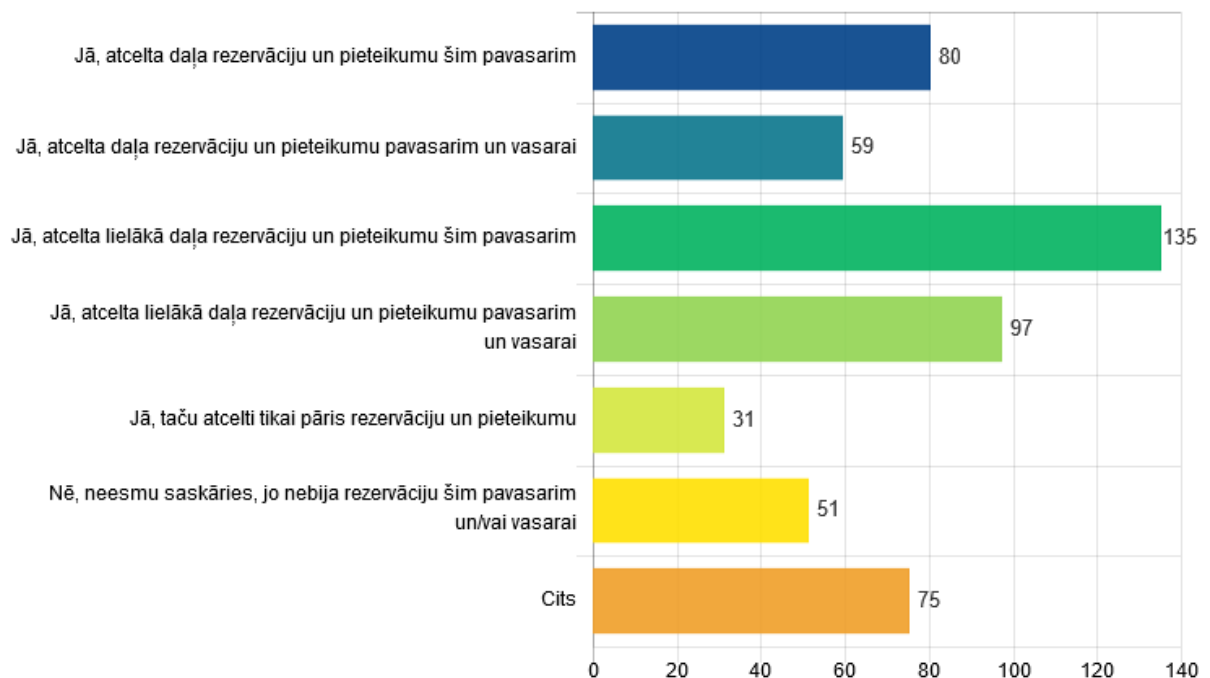
Vai uzņēmums vēl ir atvērts un darbojas

Jā	271	60.2%
Nē	179	39.8%
Iesniegto atbilžu summa	450	

Situācija uzņēmumos. Rezervācijas

Noskaidrojot situāciju, vai uzņēmums jau ir saskāries ar kādu pakalpojumu rezervāciju vai pieteikumu atcelšanu, tad **90% atbildētāju ir saskārušies ar rezervāciju atteikumu** – daļēji vai pilnībā visam pavasarim un vasaras sezonā. Atbildes par rezervāciju atcelšanu – naktsmītnes vai ekskursiju pieteikumi, vai publisko pasākumu norises vai objekta apmeklējums kā tāds, izlasāmas atbilžu variantā "Cits", raksturojot situāciju, kas noticis laikā līdz aptaujas veikšanai.

Vai uzņēmums ir saskāries ar pakalpojumu rezervāciju/pieteikumu atcelšanu?

Vai uzņēmums ir saskāries ar pakalpojumu rezervāciju/pieteikumu atcelšanu? (vairākas atbildes iespējamās)

Jā, atcelta daļa rezervāciju un pieteikumu šim pavasarim	80		15.2%
Jā, atcelta daļa rezervāciju un pieteikumu pavasarim un vasarai	59		11.2%
Jā, atcelta lielākā daļa rezervāciju un pieteikumu šim pavasarim	135		25.6%
Jā, atcelta lielākā daļa rezervāciju un pieteikumu pavasarim un vasarai	97		18.4%
Jā, taču atcelti tikai pāris rezervāciju un pieteikumu	31		5.9%
Nē, neesmu saskāries, jo nebija rezervāciju šim pavasarim un/vai vasarai	51		9.7%
Cits	75		14.2%
Iesniegto atbilžu summa	528		

Situācija uzņēmumos. Darbinieki

Skatot aptaujātos uzņēmumus pēc darbinieku skaita, **71% ir mazie-mikro uzņēmumi**, kuru darbinieku skaits nav lielāks par 5 cilvēkiem. Aptuveni 107 uzņēmumi būtu klasificējami kā klasiski mazie uzņēmumi, kuros darbinieku skaits ir no 11 līdz 30 (proti, t.i. 24%). Tikai ¼ daļa uzņēmumu, kuriem norises tūrismā un iespēja strādāt nākotnē ir svarīga, ir vidēji uzņēmumi, no tiem tikai 2 aptauju veikušie uzņēmumi ir ar vairāk nekā 100 darbinieku.

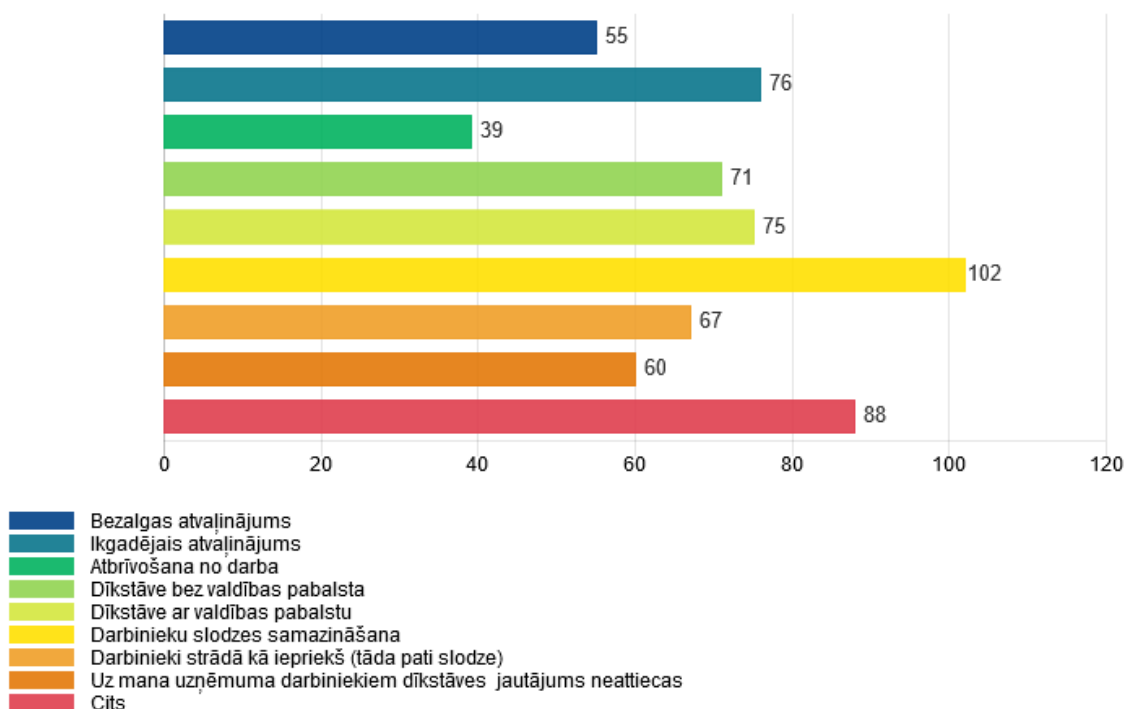
Kategorija	Darbinieku skaits pirms krīzes	Darbinieku skaits anketēšanas brīdī
1 darbinieks	157	168
2 – 5 darbinieku	163	149
6 – 10 darbinieku	59	45
11 – 20 darbinieku	35	29
21 – 30 darbinieku	13	9
31 – 40 darbinieku	5	8
41 – 50 darbinieku	4	0
50 – 100 darbinieku	5	5
100+ darbinieku	2	2
Nav sniegta atbilde vai ir tikai brīvprātīgie	7	7
Darbinieku nav, darbinieki atbrīvoti		28
KOPĀ atbilžu skaits	450	450

Salīdzinot aptaujas datus par darbinieku skaitu pirms krīzes un anketas aizpildīšanas brīdī, tad anketas rezultāti uzrāda faktu, ka **6% uzņēmumu ir darbiniekus atlaiduši**, vēl aptuveni **tikpat daudziem daļa darbinieku atrodas dīkstāvē, bezalgas atvaļinājumos vai kārtējos atvaļinājumos**. Savukārt **liela daļa mazo un vidējo uzņēmumu darbinieku skaitu ir samazinājuši**. Arī uzņēmumi, kuri minējuši, ka ir tikai 1 darbinieks (algots vai ir pats uzņēmumā darbinieks kā pašnodarbinātais vai SIA valdes loceklis), arī tie daļa ir minējuši, ka atrodas dīkstāvē, jo rezervācijas atceltas vai arī sevi no darba nav atbrīvojuši.

Skatot atbildes uz jautājumu, kāda forma izvēlēta darbinieku dīkstāvei vai atlaišanai, uzņēmēji izmanto dažādus variantus, kā noturēt darbiniekus. **Aptuveni 1/5 daļa uzņēmumu darbiniekus palaiduši bezalgas vai kārtējā atvaļinājumā, 6% atbrīvojuši no darba, gandrīz ¼ daļa atrodas dīkstāvē ar vai bez valdības tikko piešķirto atbalstu.**

Savukārt atbilžu variantā "cits veids" uzņēmējiem figurē tādi atbilžu varianti kā darbinieku pārceļšana uz citu darbības jomu, samazināts darba apjoms un līdz ar to arī atalgojums tiek maksāts pa stundām, darbinieki pievēršas slimības profilaksēm (slimības lapas) u.c.

Kāda forma izvēlēta darbinieku dīkstāvei/atlaišanai

Kāda forma izvēlēta darbinieku dīkstāvei/atlaišanai (vairākas atbildes iespējamas)

Bezalgas atvaļinājums	55	8.7%
Ikgadējais atvaļinājums	76	12%
Atbrīvošana no darba	39	6.2%
Dīkstāve bez valdības pabalsta	71	11.2%
Dīkstāve ar valdības pabalstu	75	11.8%
Darbinieku slodzes samazināšana	102	16.1%
Darbinieki strādā kā iepriekš (tāda pati slodze)	67	10.6%
Uz mana uzņēmuma darbiniekiem dīkstāves jautājums neattiecas	60	9.5%
Cits	88	13.9%
Iesniegto atbilžu summa	633	

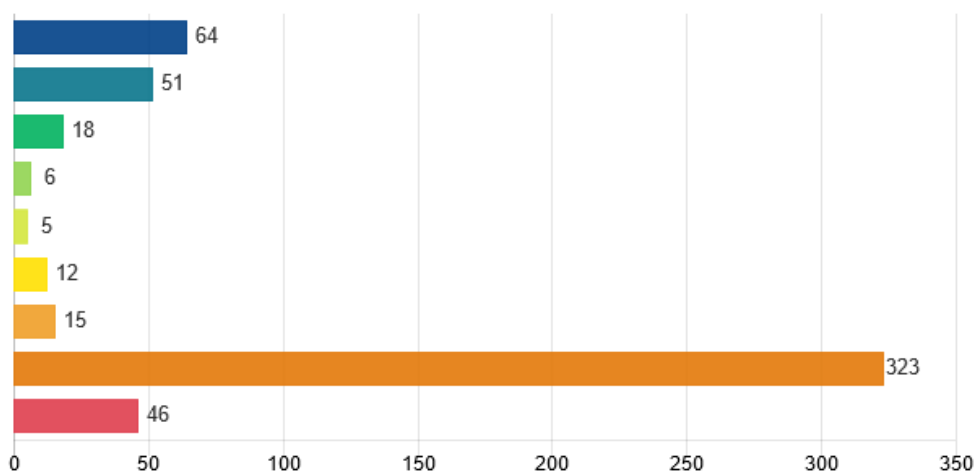
Valsts atbalsts uzņēmējiem

Uz anketas sagatavošanas un izsludināšanas brīdi valsts bija sagatavojusi vairākus atbalsta pasākumus COVID19 krīzes skartajām nozarēm: atlīdzības izmaksa dīkstāvē esošo uzņēmumu darbiniekiem jeb t.s. dīkstāves pabalsts līdz 75% no iepriekšējo sešu mēnešu vidējās atlīdzības apmēra, bet ne vairāk kā 700 eiro par kalendāra mēnesi un nodokļu samaksas termiņa pagarināšana, ko administrēs VID, kā arī IIN, VSAOI un PVN atliktā maksājuma programmai un ātrākas PVN pārmaksas atmaksai neatkarīgi no nozares, ko administrēs VID, un apgrozāmo līdzekļu aizdevumam un kredītu brīvdienu garantijām, ja uzņēmumu skāris COVID19, ko administrēs ALTUM, kā arī atbalsts uzņēmumu nomas maksai no pašvaldībām COVID19 krīzes skartajām nozarēm. Diemžēl, anketas aizpildīšanas laikā vēl nebija skaidri iepriekš minēto atbalstu saņemšanas noteikumi un prasības pretendentiem, kā arī pāris dienu vēlāk tika mainīti nosacījumi un likvidēts prioritāro nozaru saraksts.

Taču, skatot respondentu atbildes, gatavība un jau notikusī reakcija valsts atbalsta saņemšanai bija sekojoša: **12% bija jau pieteikušies dīkstāves atlīdzībai darbiniekiem, 13% dažādu nodokļu samaksas**

termiņa pagarināšanai, pārējiem atbalstiem – 1-3% robežās, piesakoties, iespējams vairākiem atbalstu veidiem. Taču lielākā daļa uzņēmēju – 323 jeb 60% vispār nebija vēl pieteikušies.

Kādiem valsts atbalsta pasākumiem uzņēmums jau pieteicies

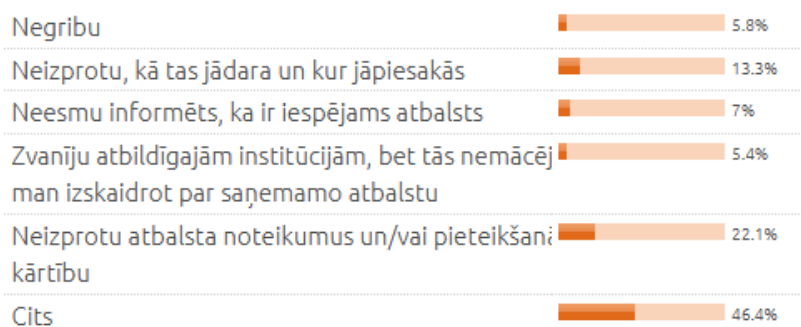
- Atlīdzības izmaksa dīkstāvē esošo uzņēmumu darbiniekiem - COVID19 krīzes skartajām nozarēm jeb t.s. dīkstāves pabalsts
- Nodokļu samaksas termiņa pagarināšana COVID19 krīzes skarto nozaru uzņēmumiem (VID)
- IIN, VSAOI un PVN atliktais maksājums neatkarīgi no nozares (VID)
- Ātrāka PVN pārmaksas atmaksa (neatkarīgi no nozares) (VID)
- Apgrozāmo līdzekļu aizdevums, ja uzņēmumu skāris COVID19 (ALTUM)
- Kredīta brīvdienu garantija, ja uzņēmumu skāris COVID19 (ALTUM)
- Atbalsts uzņēmumu nomas maksai COVID19 krīzes skartajām nozarēm (pašvaldības)
- Neesmu pieteicies
- Cits

Kādiem valsts atbalsta pasākumiem uzņēmums jau pieteicies (vairākas atbildes iespējamās)

Atlīdzības izmaksa dīkstāvē esošo uzņēmumu darbiniekiem - COVID19 krīzes skartajām nozarēm jeb t.s. dīkstāves pabalsts līdz 75% no iepriekšējo sešu mēnešu vidējās atlīdzības apmēra, bet ne vairāk kā 700 eiro par kalendāra mēnesi (VID)	64	11.9%
Nodokļu samaksas termiņa pagarināšana COVID19 krīzes skarto nozaru uzņēmumiem (VID)	51	9.4%
IIN, VSAOI un PVN atliktais maksājums neatkarīgi no nozares (VID)	18	3.3%
Ātrāka PVN pārmaksas atmaksa (neatkarīgi no nozares) (VID)	6	1.1%
Apgrozāmo līdzekļu aizdevums, ja uzņēmumu skāris COVID19 (ALTUM)	5	0.9%
Kredīta brīvdienu garantija, ja uzņēmumu skāris COVID19 (ALTUM)	12	2.2%
Atbalsts uzņēmumu nomas maksai COVID19 krīzes skartajām nozarēm (pašvaldības)	15	2.8%
Neesmu pieteicies	323	59.8%
Cits	46	8.5%
Iesniegto atbilžu summa	540	

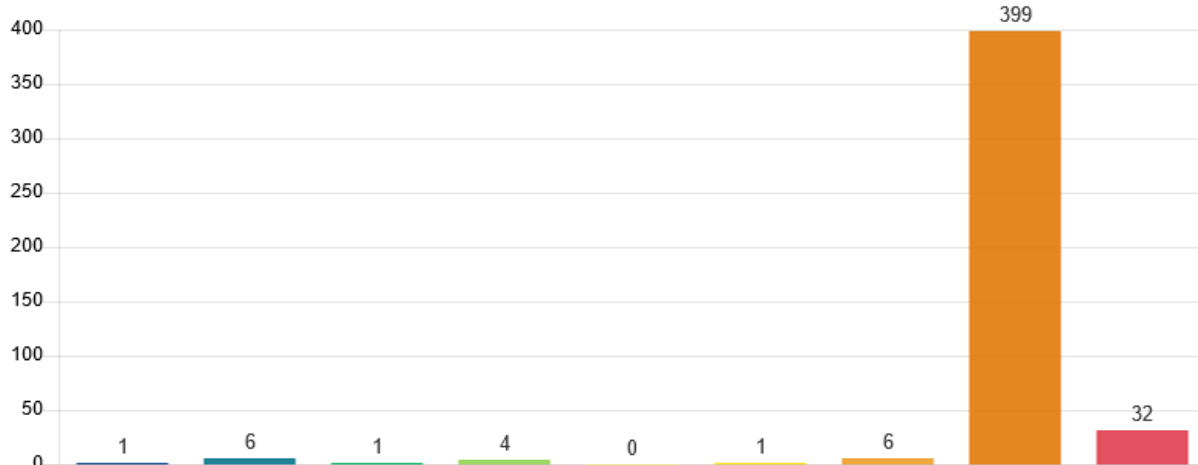
Starp cita varianta atbildēm par valsts atbalstiem, liela daļa komentēja, ka nav pieteikušies, jo tos īsti nesaprot, nav skaidri kritēriji, vai ka uzņēmums neatbilst kritērijiem, vai tā pamatnodarbošanās nav tūrisms un tūrisma sadaļa nav izdalīta vai pierēģistrēta kā atsevišķa struktūrvienības darbība un līdz ar to neatbilst atbalsta kritērijiem, vai ka uzņēmumā vienīgais darbinieks ir SIA valdes loceklis, kurš vienlaicīgi ir gan darba devējs, gan darba ņēmējs un tādēļ atbalsts nepienākas, vai ka pašvaldības uzņēmumam valsts atbalsts nepienākas.

Ja neesat vēl pieteicies atbalsta instrumentiem, tad kāpēc (vairākas atbildes iespējamas)

Ņemot vērā, ka daudzi uzņēmēji bija paspējuši aptaujas norises laikā jau pieteikties valsts atbalstam (kopā 171 pasākumam), uz jautājumu, kādus atbalsta pasākumus uzņēmums jau reāli saņēmis, pozitīvas atbildes ir vien nepilnas 20. Proti, dīkstāves pabalstu saņēmis 1 uzņēmums, nodokļu samaksas termiņa pagarinājumu – 6, IIN, VSAOI un PVN atlikto maksājumi – 1 uzņēmums, ātrāku PVN pārmaksas atmaksu – 4, kredīta brīvdienas – 1, bet atbalstu uzņēmuma nomas maksai – 6 uzņēmumi.

Kādus atbalsta pasākumus reāli uzņēmums jau ir saņēmis

- Atbildības izmaksa dīkstāvē esošo uzņēmumu darbiniekiem - COVID19 krīzes skartajām nozarēm jeb t.s. dīkstāves pabalsts
- Nodokļu samaksas termiņa pagarināšana COVID19 krīzes skarto nozaru uzņēmumiem (VID)
- IIN, VSAOI un PVN atliktais maksājums neatkarīgi no nozares (VID)
- Ātrāka PVN pārmaksas atmaksu (neatkarīgi no nozares) (VID)
- Apgrozāmo līdzekļu aizdevums, ja uzņēmumu skāris COVID19 (ALTUM)
- Kredīta brīvdienas garantija, ja uzņēmumu skāris COVID19 (ALTUM)
- Atbalsts uzņēmumu nomas maksai COVID19 krīzes skartajām nozarēm (pašvaldības)
- Neesmu līdz šim saņēmis atbalstu
- Cits (kāds)

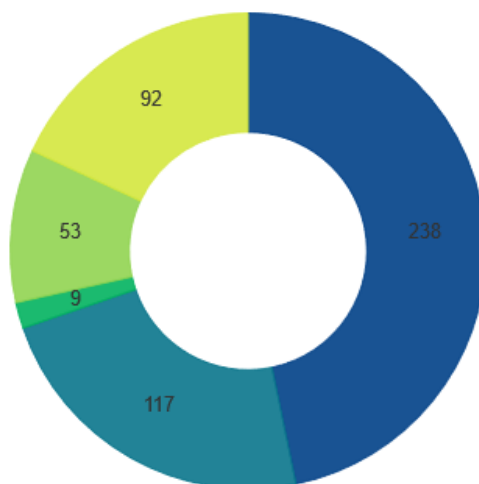
Kādus atbalsta pasākumus reāli uzņēmums jau ir saņēmis

Atbildības izmaksa dīkstāvē esošo uzņēmumu darbiniekiem - COVID19 krīzes skartajām nozarēm jeb t.s. dīkstāves pabalsts līdz 75% no iepriekšējo sešu mēnešu vidējās atbildības apmēra, bet ne vairāk kā 700 eiro par kalendāra mēnesi (VID)	1	0.2%
Nodokļu samaksas termiņa pagarināšana COVID19 krīzes skarto nozaru uzņēmumiem (VID)	6	1.3%
IIN, VSAOI un PVN atliktais maksājums neatkarīgi no nozares (VID)	1	0.2%
Ātrāka PVN pārmaksas atmaksu (neatkarīgi no nozares) (VID)	4	0.9%
Apgrozāmo līdzekļu aizdevums, ja uzņēmumu skāris COVID19 (ALTUM)	0	0%
Kredīta brīvdienas garantija, ja uzņēmumu skāris COVID19 (ALTUM)	1	0.2%
Atbalsts uzņēmumu nomas maksai COVID19 krīzes skartajām nozarēm (pašvaldības)	6	1.3%
Neesmu līdz šim saņēmis atbalstu	399	88.7%
Cits (kāds)	32	7.1%
iesniegto atbilžu summa	450	

Uzņēmēju noskaņojums

Vaicājot, kā uzņēmums plāno rīkoties tuvākajā laikā – saglabāt uzņēmumu vai to likvidēt, vai tikai apstādināt tā darbību uz laiku, vai kā citādi rīkoties, **gandrīz puse uzņēmēju atbild, ka gatavi saglabāt uzņēmuma darbību, neskatoties ne uz ko (47%)**. Aptuveni **1/3 daļa atbildējusi, ka plāno uzņēmuma darbību iesaldēt (23%)** vai samazināt darbinieku skaitu (10%), un tikai neliela daļa – 1,8% ir situācijā, ka gatavi likvidēt savu uzņēmumu.

Kā uzņēmums plāno rīkoties tuvākajā laikā

- Saglabāt uzņēmumu un turpināt darbību, neskatoties ne uz ko
- Uzņēmumu darbību tuvākajā laikā iesaldēt
- Likvidēt uzņēmumu
- Samazināt šī brīža darbinieku skaitu
- Cits (kāds)

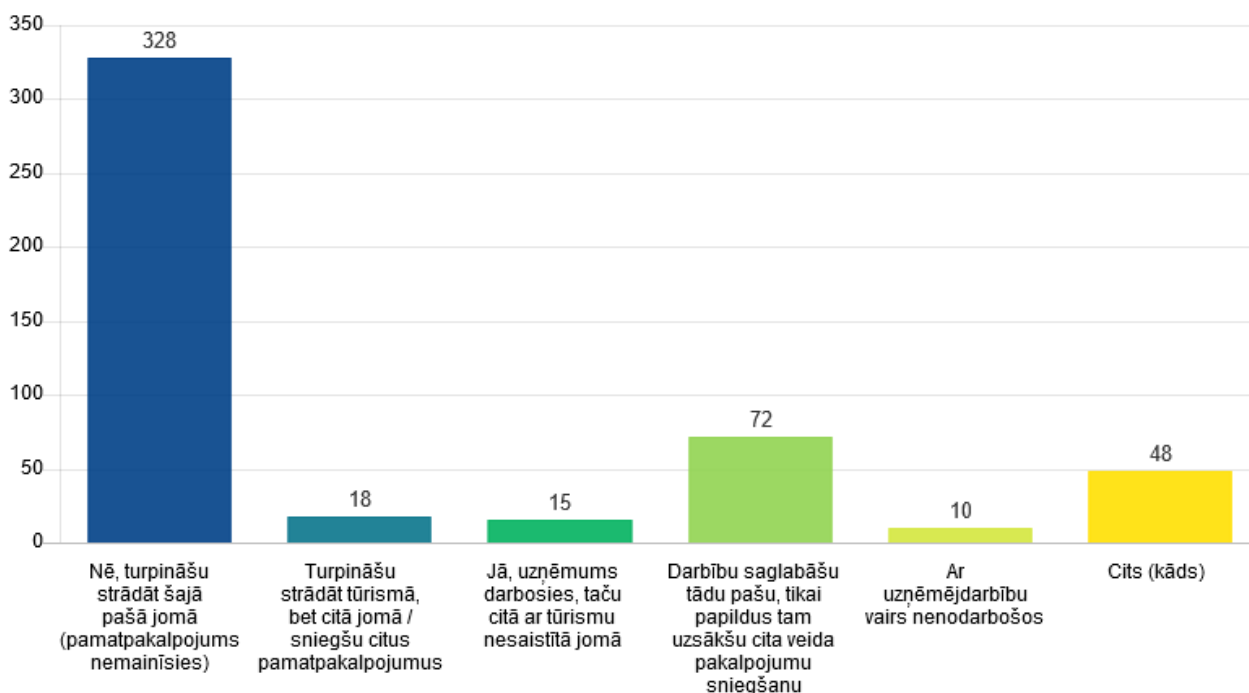
Kā uzņēmums plāno rīkoties tuvākajā laikā (vairākas atbildes iespējamas)

Saglabāt uzņēmumu un turpināt darbību, neskatoties ne uz ko	238	46.8%
Uzņēmumu darbību tuvākajā laikā iesaldēt	117	23%
Likvidēt uzņēmumu	9	1.8%
Samazināt šī brīža darbinieku skaitu	53	10.4%
Cits (kāds)	92	18.1%
Iesniegto atbilžu summa	509	

Atbildot ar atbildes variantu "cits", uzņēmēji kā variantus minējuši vērot situāciju un tad skatīties, kā rīkoties, iesaldēt darbību, apstādināt to vai samazināt apjomus, taupīt resursus (cilvēku, energo, finanšu u.c.), domāt par plānu B un C, pielāgoties situācijai (ēdinātāji no apkalpošanas klātienē pārorientēsies uz ēdienu piegādēm) vai vienkārši kaut kā izdzīvot.

Ņemot vērā notiekošo, tika jautāts, vai tiek apsvērta doma pārprofilēt uzņēmuma darbību uz citu darbības veidu, pieļaujot vairākus atbilžu variantus, uz ko lielākā daļa uzņēmēju marta beigās atbildējuši vēl, ka turpinās strādāt tajā pašā jomā, proti, **67 % uzņēmumu pamatpakalpojumu nemainīsies**, bet aptuveni **15% plāno papildināt, dažādot savus pakalpojumus**.

Ņemot vērā notiekošo, vai apsverat domu pārprofilēt uzņēmuma darbību uz citu darbības veidu

Ņemot vērā notiekošo, vai apsverat domu pārprofilēt uzņēmuma darbību uz citu darbības veidu (vairākas atbildes iespējamas)

Nē, turpināšu strādāt šajā pašā jomā (pamatpakalpojums nemainīsies)	328	66.8%
Turpināšu strādāt tūrismā, bet citā jomā / sniegšu citus pamatpakalpojumus	18	3.7%
Jā, uzņēmums darbosies, taču citā ar tūrisma nesaistītā jomā	15	3.1%
Darbību saglabāšu tādu pašu, tikai papildus tam uzsāksšu cita veida pakalpojumu sniegšanu	72	14.7%
Ar uzņēmējdarbību vairs nenodarbošos	10	2%
Cits (kāds)	48	9.8%
Iesniegto atbilžu summa	491	

Domājot par uzņēmumu tālāku darbību vai pakalpojumu sniegšanu, atbildot ar variantu "cita atbilde", komentāros aptuveni 38% no 48 uzņēmumu atbildēm skan, ka nezina, kā rīkosies, gatavi nogaidīt situāciju.

Daļai uzņēmumu bez tūrisma ir arī otra pamatnodarbošanās, piemēram, lauksaimniecība, tirdzniecība vai cita nodarbošanās, kas atļauj nelikvidēt uzņēmumu un nogaidīt "labākus laikus tūrismam".

Tie, kas ir pašnodarbināti, domā par patstāvīga ienākuma darba meklēšanu, arī nogaidot "labākus laikus tūrismam".

Uzņēmēju vērtējums

Vaicājot, kā uzņēmēji vērtē dažādos tā brīža valdības pasākumus, kas šobrīd tiek piedāvāti uzņēmējiem - atlīdzības izmaksa dīkstāvē esošo uzņēmumu darbiniekiem, nodokļu samaksas termiņa pagarināšana, IIN, VSAOI un PVN atliktais maksājums, ātrāka PVN pārmaksas atmaksa, apgrozāmo līdzekļu aizdevums, kredīta brīvdienų garantija, atbalsts uzņēmumu nomas maksai vai vēl kāds cits atbalsts, lielākā daļa uzņēmēju sākotnēji vērtē tos kā pozitīvu rīcību: "pirmo reizi jūtams, ka valsts domā par atbalstu", "jūtos aizsargāta no valdības iespēju robežās, tāda apjoma palīdzība nekad nav īstenota Latvijā", "Pārsteidzoši operatīvi. Un tas viennozīmīgi ir labs atbalsts gan darba devējiem, gan ņēmējiem", "Visi labi pasākumi - vajadzīgi! Tikai būtu vēlams, lai birokrātija būtu mazāka un ātrāk varētu uzņēmējs zināt vai atbalsts būs, jo ar katru dienu naudas rezerves samazinājās" u.c. Kopumā uz anketēšanas sākumu (brīdi, kad vēl spēkā

bija noteiktas atbalsta aktivitātes, ņemot vērā prioritārās nozares), par valsts atbalsta pasākumiem **pozitīvi izteicās 140 respondentu jeb 61%** no 231 sniegtajām atbildēm.

Vairāk nekā 13% uzņēmēju izteicās, ka sagatavotie atbalsti ir sarežģīti, līdz galam nepārdomāti: neskaidri un sarežģīti definēti, nepārskatāmi kritēriji, neizprotami, vai uzņēmēji tiem atbilst vai nē, kopumā pārāk daudz un nepārdomātu risinājumu, jo mazie uzņēmēji tiem nevar pretendēt. Atbalsta pasākumu noteikumi sarežģīti, ar daudziem noteikumiem un nosacījumiem, kuri izslēdz no atbalsta saņemšanas iespējas jau sākotnēji daudzus uzņēmumus, piedevām nerēķinoties ar tūrisma nozares īpatnībām – ziema ir klusāks periods, uzņēmumi paliek parādā nodokļus valstij, kurus sāk atmaksāt martā. Uzņēmēji min, ka nekorekti ir salīdzinājumam izmantot martu, jo līdz 13.03. saimniecisko ieņēmumi gūšana bija iespējama. Šajā situācijā pierādīt 50% kritumu ir maz iespējami. Domājot par pieteikšanos atbalstam, uzņēmējus māt šaubas, jo atbalsts palīdzēs pārdzīvot pirmos krīzes mēnešus, bet kā atgūties un pēc tam to visu maksāt, jo līdz tam ienākumi nebūs. Atbalstos noteiktie kritēriji tiek vērtēti kā pretrunīgi, kas, iespējams, liegs daudziem uzņēmumiem vēlamo atbalsu saņemt. Vairāk jādomā un jāpalīdz atrast veidus kā ko darīt, lai spētu vismaz pamatlietas samaksāt – komunālos maksājumus: elektrību, telefonus, atkritumi, ūdens, kanalizācija utt. Uzņēmēji atbildēs vairākkārt pieminēja cerību, ka, izskatot atbalsta pieprasījumu ikvienā aktivitātē, izvērtēšana tiešām būs individuāla un pēc būtības, nevis pieturoties “likuma burtam” un attiecīgā uzņēmuma situācijai. Piemēram, uzņēmums uzsācis darbību pirms nepilna gada, veiksmīgi startējis pirmo vasaras sezonu, rudenī visus līdzekļus ieguldījis uzņēmuma darbības paplašināšanā, taču diemžēl līdz ar to arī uzkrāts nodokļu parāds, taču atskaites nodotas laicīgi, ienākumi uzrādīti, darbinieki saņem pilnu oficiālu algu. Kad sākās ārkārtas stāvoklis, uzņēmums momentā noreaģējis un pārmainījis darba stundas, darba režīmu, piedāvājumus, kā rezultātā apgrozījums nav krities (uz anketas aizpildīšanas brīdi) par prasītajiem 30%, bet gan "tikai" par 20%. Bet tie ir -20% no iztikas minimuma, ar kuru tāpat bijām ziemas mēnešos mīnusos. Līdzīgi uzņēmumi saskata tendenci, ka kritērijus izpilda nevis tie, kas turpina strādāt un cīnīties par vietu tirgū, bet tie, kas momentā padodas un aizver durvis.

Kritiski un noraidoši par valsts sagatavotajiem atbalsta instrumentiem uz anketēšanas brīdi izteicās nedaudz vairāk kā 17% respondentu (40 atbildes), jo sagatavotie atbalsta pasākumi attiecīgos uzņēmumos neskāra vispār vai tie neatbilda kritērijiem, bija kopumā pesimistiski noskaņoti un noraidoši par izstrādāto atbalstu, uzskatīja to par populismu un tukšu naudas tērēšanu, panikas celšanu sabiedrībā, vienlaikus fiksējot, ka galarezultātā šo atbalstu saņems tikai lielie uzņēmumi.

Uzņēmēji atbildēs minēja, ka atlīdzības izmaksa darbiniekiem kā ideja ir laba, taču “nav labs izpildījums”: pārāk šauri definētas jomas, kam atbalsts pienākas, turklāt tiek ņemts vērā uzņēmuma pamatdarbības veids, nevis visi reģistrētie darbības veidi. Dīkstāves pabalsts nepienākas uzņēmuma valdes loceklim, bet mazajos uzņēmumos valdes loceklis ir formāls amats un tas cilvēks strādā vairāk par visiem, lai uzņēmums noturētos virs ūdens, proti – valdes loceklis vienlaikus ir gan darba devējs, gan darba ņēmējs. Tāpat ir ļoti daudz uzņēmumu, kas jau iepriekš ir cietuši, neesošās ziemas dēļ (business balstīts uz ziemas sportu, izklaidēm), kas cerēja atkopties pavasara, vasaras sezonā un samaksāt iekrājušos nodokļu parādus, taču šobrīd ir bezcerīgā situācijā un nevar arī pretendēt uz valsts atbalstu.

Tā kā lielākā daļa respondentu bija mazie un mikro uzņēmumi, tad bieži izskanēja aizdomas, ka sagatavoto atbalstu saņems “lielie un naudīgie” uzņēmumi, arī tie, kam ar tūrismu nav saistības, kam līdz šim tāpat ir labi gājis, darbiniekiem algas 1000 un pat vairāk EUR, kādu mazie uzņēmumi saviem darbiniekiem nespēj maksāt.

Kritiski izteikties par atbalstu likusi arī uzņēmēju apziņa, ka kādreiz viss būs tāpat vien jāatmaksā. Starp atbildēm izskan vēlme: “Būtu labi, ja mūsu valstī būtu paļāvība, ka visiem atliktajiem nodokļiem krīzei beidzoties nesāktu uzskaitīt procentus.”

Aptuveni 9% uzņēmēju nespēja novērtēt sagatavotos atbalsta instrumentus, jo ar tiem nav īsti iepazinušies, nav definēti kritēriji vai jau informēja, ka nevienam no atbalstiem nevar pretendēt, jo neatbilst kritērijiem.

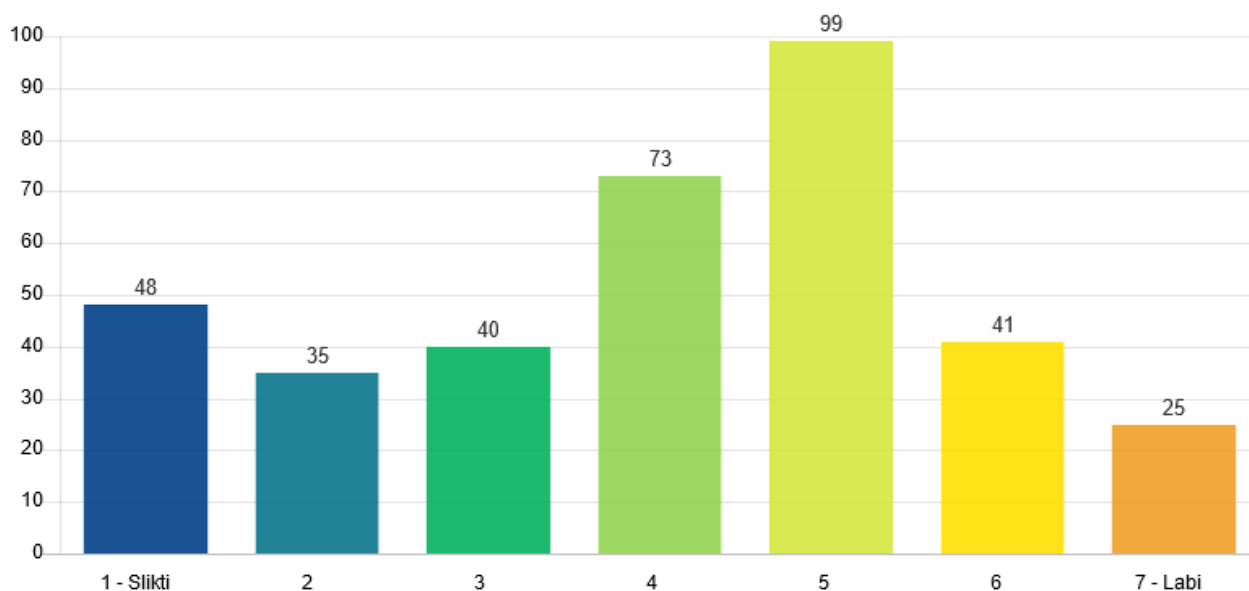
Daļa no tiek atbalsta pasākumus nosauc kā labus, taču atkal atkārtoti, ka tie neattiecas uz maziem uzņēmumiem, saimnieciskās darbības veicējiem, pašnodarbinātajiem, individuālajiem komersantiem, kas pelna paši sev iztiku un pa laikam tikai nodarbina kādu darbinieku sezonāli vai arī atpūtas piedāvājumus jeb pakalpojumus sniedz pēc pieprasījuma.

Atbildēs tika fiksēts arī, ka **atbildīgās institūcijas**, kam jāadministrē atbalsta pasākumi, īsti **nebija pirmajās dienās gatavas darbam**. Tā uzņēmums, kas jau pieteicās uz vienu no atbalstiem, jūta ka VID nebija īsti informēts par atbalstiem un izturējās birokrātiski, pieprasot gada pārskatu, operatīvo bilanci, neskaitāmus paskaidrojumus un tad atlika pamatsummas maksājumus tikai uz 6 mēnešiem, piedevām paziņojot, “ja vēlāk izrādīsies, ka kaut kas nav ideāli, tad "piedzīs" visu izsniegtu pabalstu”. Salīdzinoši, privātā kredīta pamatsummas atlikšana AS Swedbank uz 12 mēnešiem šim pašam uzņēmējam aizņēma mazāk par 1 minūti.

Ar to, ka VID nav informācijas par to, kurš ir atbalstāms uzņēmums un kurš nav atbalstāms, saskārušies vairāki uzņēmēji. Arī EDS sistēma nedarbojas: lai pagarinātu nodokļu maksājumu līdz 3 gadiem, tā ļauj to veikt tikai uz 12 mēnešiem ar atmaksas datumu 30.04., kas nozīmē, ka, ja ārkārtas situācijas periodu pagarinās, tad pirmajam maksājumam uz 30.04. noteikti nebūs līdzekļu, bet ja 2 mēnešus netiks ievērots atmaksas grafiks un maksājums netiks veikts, tad grafiks tiek anulēts. Un kamēr nav sakārtots jautājums ar nodokļu atlikto maksājuma grafiku, uzņēmuma darbinieki nevar saņemt un netiek izskatīts dīkstāves pabalsta izmaksa.

Kopējā vidējā vērtējuma atzīme no uzņēmēju puses 7 baļļu sistēmā ir 4.

Aicinām novērtēt valdības pasākumus tūrisma nozares atbalstam vērtējumu skalā no 1 - 7.

Uzņēmēju ieteikumi

Atbildot uz jautājumu, **kādi būtu uzņēmēju priekšlikumi valdībai šajā situācijā uzņēmējdarbības attīstībai un atbalstam tūrisma attīstībai reģionos**, atbildes būtu grupējamas sekojoši:

- Būt izlēmīgākiem, ātrākiem – 9
- Atbalstīt pēc būtības, atbalsta dažādošana, jaunas idejas, precizēt kritērijus – 105
- Jau ir pietiekams atbalsts - 14
- Reklamēt tūrismu, tieši vietējo tūrismu, ceļošanu pa Latviju – 19
- Popularizēt LV ārzemēs - 1
- Pārdomāta likumdošana un plānošana tūrismā – 1
- Nespēj atbildēt, nav ieteikumu – 17
- Noraidoša attieksme un kritiskas piezīmes – 11
- Pārstāt celt paniku iedzīvotāju vidū, nevajadzēja ielaist valstī repatriantus – 3
- Valdībai, samazināt sev algas! Novērtēt uzņēmējus, atbalstīt par 100%, netraucēt strādāt - 8

Lielākā daļa uzņēmēju – 65% novēlēja valdībai būt izlēmīgākai un ātrākai lēmumu pieņemšanā, piesaistīt nozaru profesionāļus svarīgu jautājumu risināšanā, kā arī izteica jaunas idejas atbalsta dažādošanai vai esošo aktivitāšu mērķtiecīgākai adresēšanai. To starpā:

- atbalstu balstīt ne tik daudz juridiskās formās, cik nozarēs, atbalstu sniedzot pirmām kārtām tiem, kas tiešām cietuši pirmie, jo rezultātā jau cietīs visas nozares, tikai tie, kas cietuši pirmie, cietīs visilgāk, un tūrisms, t.sk. arī ēdināšana un izklaides pasākumi cieta pirmie un cietīs arī tad, kad pārējie – ražojošie uzņēmumi atsāks savu darbību pilnā apjomā un eksportu uz ārzemēm;
- formulēt atbalstu saņemšanas nosacījumus un kritērijus. Atbalstu piešķirt pēc nepieciešamības, analizējot katru gadījumu, nevis pēc VIDā reģistrētiem pamatdarbības kodiem. Uzņēmumā var būt vairākas attīstītās jomas, taču sistēma ļauj reģistrēt tikai vienu pamatdarbības veidu, tādējādi tiek liegts atbalsts, lai gan tas būtiski nepieciešams, jo kāda no attīstītajām jomām ir pilnībā iesaldēta;
- atbalstīt mazos uzņēmējus, atbalstīt tos, kas nepārtrauca darbu ārpus Rīgas un Pierīgas;
- pagarināt valsts un pašvaldību sniegto komunālo pakalpojumu rēķinu apmaksas laiku (elektrība, ūdens, kanalizācija, telekomunikāciju pakalpojumi) un atcelt soda sankcijas uz noteiktu laiku, ļaut rēķinu apmaksu kārtot pakāpeniski, atsevišķi vienojoties ar rēķina izrakstītāju;
- atcelt OIK naktsmītnēm un ēdināšanas uzņēmumiem;
- samazināt PVN – naktsmītnēm uz 5% un ēdināšanā vismaz uz 12% uz noteiktu laiku (6 mēneši) vai 2-3 gadiem;
- samazināt vai atcelt NĪN vismaz 2020.gadā;
- nepiemērot soda naudas par nodokļu nomaksas kavējumiem.

Tāpat ieteikumos ir arī netērēt naudu bezjēdzīgi uzturot dīkstāves darbavietas kuras visticamāk neatjaunosies. Domāt par investīciju pieejamību apgrozāmiem līdzekļiem un attīstībai. Dīkstāves atbalsts būtu nepieciešamas arī uzņēmumiem (ne tikai darbiniekiem), nodokļu atvieglojumi, banku atbalsta sekmēšana.

Valdībai izveidot vienotu informācijas gūšanas vietu par atbalstu, kā arī citu aktuālu jautājumu noskaidrošanai nozarēm, lai vieglāk pieejama un atrodamā informācija, lai nav jālasa viss pēc kārtas. Sākoties ārkārtas situācijai, pietrūka praktiski “higiēnas” ieteikumi krīzes situācijās (tādi izpalika klientu apkalpošanas sektoros pirmajās ārkārtas situācijas nedēļās, kā rīkoties ēdināšanas uzņēmumos vai viesnīcās, kad ienāk klients, kā to apkalpot utt.). Arī pirmās nepieciešamības higiēnas preču fonds uzņēmumiem, kas apkalpo cilvēkus (sejas maskas, dezinfekcijas līdzekļi utt).

Veidot “Krīzes fondu” tieši reģionu uzņēmējiem, kurā varētu būt dotācija uzņēmuma (tai skaitā – NVO un publiskajam sektoram) darbības nepārtrauktības nodrošināšanai tūrismā. Pievērsties īpaši mazajiem uzņēmējiem un pašnodarbinātajiem, jo tiem bieži nav uzkrājumu un rezervju.

Izveidot stratēģiju ar darbības plānu pēc ārkārtas situācijas beigām un sniegt informāciju uzņēmējiem, kāds būs valdības īstermiņa un ilgtermiņa mērķis un rīcības valsts ekonomikas atveseļošanai, kā katrs no uzņēmumiem un katra no nozarēm to varēs palīdzēt realizēt. Atļaut apturēt īslaicīgi darbību un nelikt par to maksāt nodokļus. Atbalstīt visus uzņēmumus, kuri skarti nepārsniedzot to apgrozījuma summu pēdējā mēnesī, bet nevis tikai tos, kas darbojas jau divus gadus.

Skatot darba devēju un darba ņēmēju attiecības, vairāki uzņēmēji sniedza sekojošus priekšlikumus:

- vecākiem, kam ir mazi bērni līdz 8 gadu vecumam, piešķir B lapas slimības lapu nevis uz 2 nedēļām, bet uz periodu, kamēr ir ārkārtas situācija valstī;
- dot iespēju darba devējam atkāpties no darba līguma par konkrētas slodzes nodrošināšanu darbiniekam saskaņā ar likumdošanu, bet gan dot iespēju, ka ārkārtas situācijas laikā darbiniekam var būt samazināta darba slodze, lai nav jāgatavo jauni līguma pielikumi un izmaiņas. Piemēram, ka ja ir ārkārtas situācija, darba devējs var samazināt darba slodzi par 30% nodrošinot adekvātu atalgojumu, jo tas nenoslogo personāldaļu par līguma maiņu, gatavojot dokumentus, nav jāatlaiz darbinieki uz bezalgas vai dīkstāvi, darbinieki saglabā darba vietu un arī daļu no ienākumiem un nepārslogo nodarbinātības dienestu;
- ja ārkārtas situācijas laikā ir jāatbrīvo darbinieki, lai uzņēmumam nav jāmaksā papildus 1 mēneša atlaišanas kompensācija. Ir jāsamaksā atalgojums, atvaļinājums, bet ne kompensācija - jo darba devējs, jau nav izveidojis šo situāciju, bet valsts ir pieņēmusi lēmumus pārtraukt dažādu nozaru darbību uz laiku, tad arī uz šo laiku ir jāvienkāršo noteikumi.

Ieteikumos ir sastopami arī tādas idejas, ka valstij vajadzētu pārņemt darbinieku dīkstāves apmaksu tiešā veidā, vai caur bezdarbnieku pabalstiem (lielāki %). Cilvēkiem nav tādu uzkrājumu, lai varētu sagaidīt kad nozare atkopsies, bet uzņēmēji zaudēs cilvēkus - sava darba profesionāļus.

Ieteikumos arī minēts ar valdības lēmumiem regulēt banku darbību dodot kredītu atmaksas brīvdienas. Jābūt ģenerālvienošānai ar kredītiestādēm par kredītmaksājumu brīvdienām. Atvieglot nodokļu slogu un mazināt kopīgo birokrātiju: "Ir jālauž "pašapmierinātā" un "pārgudrā" ierēdņa tēls, kā uzņēmēji bieži uztver valsts ierēdņus. .. Un ir neizprotama un pilnībā nosodāma, konkrēti, Finanšu ministra Reira un VID ģenerāldirektora Jaunzemes ciniskā un "par visu aizdomīgā attieksme" pret uzņēmējiem. Liekas, ka viņiem mēs neesam vajadzīgi!"

Vairāki uzņēmēji uzskatīja, ka ārkārtas situācija bija jāpasludina arī kā *Force Majeure* situācija, lai krīzē nonākušie uzņēmēji varētu nepildīt noslēgtos līgumus (ne ar jaunu nolūku, bet apstākļu spiesti). Kopumā uzņēmēju vēlējums valdībai bija būt izlēmīgākiem, ātrāk pieņemt lēmumus ne tikai uzņēmējdarbības atbalsta jautājumos, bet arī pārvietošanās jautājumos, ierobežot repatriējušos un pašizolācijai pakļaut tikai riska grupas, pārējie no 1.jūnijā varētu sākt strādāt, pārvietoties, sildīt ekonomiku.

Neliela respondentu daļa – **8 % uzskatīja, ka ar esošo atbalstu ir pietiekami un vairāk neko nevajag.**

Savukārt aptuveni **11% izteica idejas tūrisma attīstības veicināšanai**, uzsverot nepieciešamību pēc ārkārtas situācijas beigšanās veltīt lielu uzmanību tieši vietējam tūrismam gan tā popularizēšanas, gan attīstības jomā. Sabiedriskajiem medijiem (domājot Latvijas televīziju un Latvijas Radio) būtu vairāk jāpopularizē Latvijas reģioni, galamērķi un tūrisma piedāvājums – speciāli veidoti raidījumi, bezmaksas reklāmas utt. Valstī jāorganizē vietējās apceļošanas akcijas ("Apceļo dzimto zemi!", "Ceļo Latvijā!", "Izvēlies vietējo!" utt.), organizēt pārdomātu iekšzemes ceļojuma stratēģiju. Ieviest tiešās pārdošanas instrumentus/platformas vietējo tūrisma produktu pārdošanai – gan ceļojumu paketēm, gan naktsmītņu rezervēšanai. Domāt par virtuālajām tūrēm un piedāvājumiem Latvijā, ja nedrīkst iziet no mājām. Pēc iespējas ātrāk atvērt robežas un popularizēt Latviju kā drošu galamērķi Eiropā. Pārskatīt komplekso pakalpojumu likumu, ļaujot vietējiem uzņēmējiem veidot brīvdienas piedāvājumu paketes, padarīt šo iespēju pieejamāku, nevis iesaldēt līdzekļus drošības maksās. Atrisināt beidzot jautājumu par ceļa norāžu un informatīvo zīmju (arī reklāmas plakātu) izvietojumu uz ceļiem, lai uzņēmējs laukos var strādāt un pelnīt nodokļus. Sakārtot ceļus reģionos. Savukārt, domājot par tūrisma attīstību un uzņēmējdarbības veicināšanu, 2021.gadā ļoti noderētu papildus projektu programmas tieši tūrisma jomā.

Starp uzņēmēju priekšlikumiem pašvaldībām rīcībai šajā situācijā uzņēmējdarbības attīstībai un atbalstam, lielākā daļa uzņēmēju aicināja pašvaldības arī domāt, kā atbalstīt uzņēmējus. No aptaujā saņemtajām atbildēm **62% respondentu sniedza dažādus priekšlikumus**, ko pašvaldības varētu darīt vai par ko padomāt:

- organizēt ar pašvaldību saistīto uzņēmumu un iestāžu lielāku atbalstu krīzes skartajiem uzņēmumiem, piemēram, pagaidīt kavētus komunālos maksājumus un NĪN maksājumus bez sodiem un komunālo pakalpojumu atslēgšanas;
- atbalstīt finansiāli - atbrīvot no NĪN vai vismaz to samazināt uz gadu vai diviem, atbrīvot no nomas maksas (telpu, zemes), bez maksas vai par samazinātu maksu nodrošināt atkritumu izvešanu;
- vairāk sadarboties un palīdzēt esošiem uzņēmumiem, kas nepārtrauca savu darbību;
- apkopot datus un atbalstīt savus vietējos uzņēmējus, informējot, aizstāvot, popularizējot, iesaistot arī iepirkumos, pakalpojuma sniegšanā u.c.
- mazināt birokrātiju;
- valsts un pašvaldības uzņēmumu komunālo pakalpojumu sniedzējus atcelt soda procentu par laikā nesamaksātiem rēķiniem;
- Vismaz paaugstināt, vai uzņēmējam palīdzību nevajag un kā risināt palīdzības jautājumu. Kopīgi domāt, kā palīdzēt viens otram. Arī morāls atbalsts šajā brīdī ir ļoti svarīgs. Pašvaldības vadītājam atvēlēt vienu dienu nedēļā sarunām ar vietējiem uzņēmējiem;
- apzināt attīstības un atbalsta instrumentus un informēt par tiem uzņēmējus;
- atbalstīt mazos uzņēmējus, kā arī maznodrošinātos un daudz bērnu ģimenes;
- pašvaldībām jāturpina darbs pie ikdienas jautājumiem un jāsakārto infrastruktūra - primāri ceļi līdz tūrisma uzņēmumiem. Domāt un plānot ceļu sakārtošanu, lauku ceļu greiderēšanu. Sakārtot savus īpašumus, kas atrodas un ir sliktā stāvoklī pa ceļam uz kādu tūrisma objektu;
- pastiprināti kontrolēt tos kas atbraukuši no ārvalstīm un tagad izolējas reģionos;

- palīdzēt ieviest aizsardzības pasākumus pret slimības izplatīšanos (piemēram, dezinfekcijas līdzekļu sagāde, aizsargstikla iegāde u.c.);
- sniegt atbalsta informāciju, piemēram, informēt naktsmītnes kā rīkoties un ko darīt, ja cilvēki vēlas palikt karantīnā viesnīcā uz 14 dienām. Lai tas neapdraudētu darbiniekus un citus viesus;
- vairāk organizēt pasākumus, kuri piesaistītu arī tūristus, lai pēc krīzes varētu uzņēmumi ātrāk atkopties. Pašvaldību organizētos pasākumus pārceļ, bet ne atceļ;
- reklamēt uzņēmumus, kas vēl darbojas;
- vairāk ieguldīt savas teritorijas kā galamērķa popularizēšanai;
- pašvaldības tūrisma iestādēm neizkonkurēt privātos uzņēmējus (ar bezmaksas atpūtas vietām, par pašvaldības un "Eiropas" naudām izbūvētām dabas takām, viesnīcām, atpūtas vietām).

No 450 respondentiem **6 uzņēmēji minēja, ka viņu pašvaldība jau ļoti daudz darot to atbalstam**, savukārt **15 uzņēmēji nezināja, ko varētu ieteikt vai ko gribētu sagaidīt no pašvaldības**, minot to, ka situācija sarežģīta un pašvaldībai tāpat ir grūti un īpaši palīdzēt tāpat nevarēs. Savukārt 5 respondenti bija ļoti kritiski, uzsverot, ka uz pašvaldības atbalstu necerot, to solījumi un plānotie atbalsti ir "tukšas runas" un lūdz netraucēt uzņēmumu darbību.

Atbildot uz jautājumu, **kādi būtu uzņēmēju priekšlikumi reģionālajām tūrisma asociācijām tālākai rīcībai tūrisma attīstībai**, galamērķa reklamēšanai vai tūrisma uzņēmējdarbības attīstībai, galvenais uzsvars bija **uz darbu vietējā tūrisma veicināšanā (72 respondenta atbilde) – mārketinga kampaņas, jauni piedāvājumi un jauni risinājumi to pasniegšanā, kā arī turpināt līdzšinējo darbu, informējot un visādi citādi atbalstot uzņēmējus (33 atbildes).**

Starp ieteikumiem tāpat bija uzsvērts veidot kopīgas Latvijas apceļošanas akcijas, kā arī katram reģionam stiprināt savu reģionu, vai arī katram reģionam popularizēt savu pie kāda cita. **Vēlējums vairāk sadarboties bija adresēts ne tikai reģionālajām asociācijām attiecībā uz uzņēmējiem, bet arī pašiem uzņēmējiem sadarboties vairāk savā starpā.**

Starp ieteikumiem vietējā tūrisma veicināšanā visbiežāk izskanēja viedokļi, ka:

- nogaidīt līdz pāriet pirmais pandēmijas vilnis, un veidot tūrisma stratēģiju atbilstošu nākotnes ilgtspējīga tūrisma nostādņēm;
- jāveido vienota Latvijas apceļošanas kampaņa "Šogad ceļo tikai Latvijā!". Un šo kampaņu mērķēt tieši uz valsts pārvaldes iestādēm, pašvaldībām, utt. - respektīvi, uz to sabiedrības daļu, kas saņem regulāru, garantētu atalgojumu un sociālās garantijas. To visu, pie tam, no nodokļiem...Ar smaidu, protams, bet vienlaikus - tieši tik nopietni. Tā būtu patiesa solidaritāte;
- izstrādāt tūrisma maršrūtus, mazāk pazīstamus ģimenēm ar bērniem un vecvecākiem, lai ārzemes izbraukājušie cilvēki attaptos "Nemaz nezināju ka Mūsu zeme ir tik skaista un daudzveidīga!";
- īpaši būtu jādomā par kampaņām t.s. nesezonas laikā, kā arī šīs krīzes rezultātā – uzreiz pēc tam, kad brīva pārvietošanās lielākās un mazākās grupās atkal tiks atļauta;
- pārdomāt iespējas nodrošināt attālinātas iespējas iepazīt/reklamēt galamērķi: virtuālas pastaigas pieejamas online, kur cilvēki vispirms attālināti iepazīst galamērķi un tad turp dodas, aero panorāmas, virtuālās tūres utt.;
- audio gidu izveide;
- kompleksu piedāvājumu jeb grozu izveide un reklāma: brauc apskatīt, pastaigāties un iegādāties lauku produkciju, vai pasūti grozu mājās

Kā atbildēja viens no respondentiem: "Diezgan neiespējami, bet mēģināt organizēt sadarbības starp maksimāli daudz uzņēmumiem. Jo noteikti nav iespējams izreklamēt visus, bet iespējams, var veidot sadarbību tūres, kur, kad atsāksies aktivitāte nozarē, nopelnīt un savu klientu varēs iegūt vairāki pakalpojumu sniedzēji. Kāda veida tematiskās tūres, iespējams, nometnes bērniem, tūrisma objektu reklamēšana tiem uzņēmumiem, kam aizvien ir brīvas rokas, un kam iespējams, vajadzīgi partneri(konferencēm, uzņēmuma atpūtai(jo noteikti tie uzņēmumi, kas šobrīd pelna/nezaudē, pēc šī trakuma gribēs savus darbiniekus atalgot ar svētkiem - ideāla iespēja tiem, kas būs zaudējuši no ārkārtas stāvokļa)."

Starp ierosinājumiem ir izveidot arī ko līdzīgu booking.com naktsmītņu rezervācijas sistēmai un/vai bezmaksas valsts reklāmas platformu.

Daļa uzņēmēju (11 respondenti) aicinājuši reģionālās asociācijas vairāk iesaistīties uzņēmējdarbības atbalstā ar morālu un praktisku palīdzību, strādājot pie nodokļu atlaidēm tūrisma jomā (naktsmītnēm un ēdināšanas uzņēmējiem), nekustamā īpašuma nodokļu samazināšanas un kredītbrīvdienu jautājumiem: “Ir vairāk jāuzklausa un jāizprot uzņēmējiem nepieciešamais atbalsts šajā grūtajā laikā un daudz aktīvāk jāpauž priekšlikumi un labākie risinājumi valdībai un pašvaldībām. Daudziem uzņēmējiem nav sajūtas par atbalstu pietiekoši aktīvu rīcību”, “Visām 4 reģionu asociācijām ir daudz vairāk savā starpā jāsadarbojas. Jākoordinē kopīga viedokļu paušana un rīcība. Līdz šim tas nav jūtams”.

Apkopojumu sagatavoja biedrība “Kurzemes tūrisma asociācija” 02.04.2020